

ДІАЛЕКТИЧНА РАЦІОНАЛЬНІСТЬ ДИСФУНКЦІОНАЛЬНОСТІ ФЕНОМЕНА БЮРОКРАТІЇ В УПРАВЛІННІ СУСПІЛЬСТВОМ

Елементи бюрократії в управлінні суспільством зустрічаються давно, з тих пір як виникає класове суспільство і держава. Функціонування суспільства встановлюється в рамках абсолютистської, бюрократично-централізованої держави. Бюрократія пов'язана з розвитком товарно-грошових відносин, хоча і не може бути зведена тільки до них. Товарно-грошові відносини, у свою чергу, генетично зв'язані з розвитком форм власності, і цей зв'язок знаходить вираження в організації бюрократичного управління. Державна власність при цьому служить передумовою створення загальних умов виробництва, про які писав Маркс, але фактично стає приватною власністю бюрократії, тобто власністю знеособленого управлінця.

В свою чергу, розбіжності між категоріями людей у суспільстві визначаються характером суспільних відносин. Існує привілейована категорія осіб – у сфері управління суспільством. «Той особливий шар, у руках якого знаходиться влада в сучасному суспільстві, це – бюрократія» [1], – писав В. І. Ленін, маючи на увазі капіталістичний лад. Щоб при наявності структурної «основи» бюрократії можна було говорити власне про бюрократію, дійсно необхідно розуміти різницю між суспільством як об'єктом управління і суб'єктами управління. Ці розбіжності і є відчуженням держави від суспільства, відчуження як наслідок розколу суспільства на класи, наслідок соціальної нерівності. Розбіжності мають, соціальну основу і носять політичний характер. Очевидно, що бюрократичний характер соціальних процесів обумовлює не дисципліна, не розподіл функцій і не формальні процедури, хоча вони служать необхідною передумовою нормального функціонування всякої суспільної установи. Розподіл функцій тільки тоді здобуває суворий ієрархічний порядок, коли стає атрибутом бюрократичної системи, коли ієрархія функцій підкріплюється соціальною ієрархією класів, соціальних шарів.

Протиріччя бюрократії полягає в тому, що вона, будучи невід'ємною частиною «громадянського суспільства», протиставляє себе йому. У сутності з цим «кістяком» політичної влади тісно зростається монополістичний бізнес в вигляді олігархічних груп, і цей конгломерат економіко-політичної влади стоїть над суспільством у цілому. Відносини між економікою і державною владою – суперечливі. Маркс у своїх роботах показує, що бюрократія ґрунтується на розподілі між державою і громадянським суспільством. Бюрократія припускає «корпоративний дух», «бюрократія... є корпорація держави». Тому бюрократія протиставляє себе, як «громадянське суспільство» держави корпораціям, як державі громадянського суспільства. Бюрократія бореться проти корпорацій, як усякий наслідок бореться проти своїх передумов, «корпорація прагне бути державою». Але як тільки громадянське суспільство звільняється від влади корпорацій, бюрократія намагається відновити їх, тому що з падінням «держави громадянського суспільства» зникає також «громадянське суспільство держави». Загроза корпоративному духу є «загроза духу бюрократії» [2].

«Дисфункціональність» бюрократії виражається в підміні «цілей», проголошуваних бюрократичними організаціями, що функціонують у різних сферах життєдіяльності суспільства. Фактично: „працює” форма перетворена.

Бюрократична організація далеко не в однаковій мірі служить інтересам усіх своїх членів. А те, що може бути метою з погляду адміністративної верхівки, так названої «еліти», не можна вважати метою «низів» організаційної ієрархії. У результаті зіткнення інтересів, цілей, мотивів і т.д. на різних рівнях функціонування організації формується безліч суперечливих цілей, серед яких основна ціль організації – соціальнозначима мета - відсувається на другий план. Організаційні зусилля ідуть на те, щоб зберегти бюрократію

і навіть нарощувати її. Бюрократичний «парадокс» полягає в тому, що прагнення бюрократії до ефективності перетворюється в дефективність, а послідовний раціоналізм стає ірраціональністю. Тому, поки що ми лише можемо споглядати раціональну дисфункціональність феномена бюрократії в управлінні суспільством і побіжно констатувати різноманітні явища. Доти, доки „бюрократія бореться з бюрократизмом”.

Литература:

1. Ленин В. И. Поли. собр. соч., т. 1, с. 439
2. Маркс и Энгельс Ф. Соч., т. 1, с. 269—270.